

N:o 157.

Af herr **A. Hedén**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition
n:o 44 om inrättande af ett nytt stift m. m.

Då en kungl. proposition angående Hernösands stifts delning och upprättande i sammanhang därmed af ett nytt domkapitel i Luleå nu föreligger i sådant skick, att den torde ha utsikt att vinna Riksdagens bifall, har jag ansett *nödvändigt, att från Riksdagens sida* erinras därom, att ett eventuellt bifall till ifrågavarande kungl. proposition ej får fattas såsom glömska eller frånträdande af krafvet på en tidsenlig omorganisation af de nuvarande stiftsstyrelserna.

Frågan om domkapitlens ombildning har, som bekant, länge stått på dagordningen. Dess lösning har påyrkats såväl med hänsyn till önskvärheten af läroverksärendenas afskiljande från de kyrkliga som ock med hänsyn till behovet af en annan sammansättning af stiftsstyrelserna vid presterliga befattningars tillsättande. Utan att närmare ingå på frågans historia vill jag här endast framhålla, hurusom, sedan 1883 och 1888 års kyrkomöten, särskildt med betonande af sistnämnda synpunkt, i skrifvelse till Kungl. Maj:t begärt nya föreskrifter angående domkapitlens sammansättning, den s. k. kyrkolagskommittéen fick i uppdrag att utarbeta förslag i sådan riktning. Ett förslag till »lag om stiftsstyrelse», afgifvet af nämnda kommitté den 25 maj 1891 och sedermera utställt till vederbörande myndigheters yttrande, framlades ock i något ändrad form af regeringen inför 1903 års Riksdag. Detta förslag, som gick ut på att förvandla domkapitlen till rent kyrkliga myndigheter, bestående af fem ledamöter: biskop, domprost, en juridiskt bildad stiftssekreterare, en af Kungl. Maj:t för fem år i sänder förordnad ordinarie prestman inom stiftet och en på

samma sätt förordnad lekman, antogs af Första Kammaren, men afslogs af Andra Kammaren, emedan — såsom af lagutskottets af kammaren gillade afstyrkande utlåtande framgick — församlingsintresset i den nya stiftsstyrelsen blifvit alltför litet beaktadt, och framför allt emedan det ej var utredt, huru de allmänna läroverkens styrelse skulle ordnas, sedan domkapitlen förvandlats till rent kyrkliga myndigheter; Riksdagen borde, hette det i lagutskottets utlåtande, häfda såsom sin rätt att deltaga i lagstiftningen rörande en förändring af öfverstyrelsen för läroverken, oberoende däraf, huruvida Riksdagens bifall måtte erfordras i följd däraf, att förändringen icke kunde åvägbringas utan nya och ökade anslag.

Efter det frågan om domkapitlens ombildning sålunda genom kamrarnes olika beslut fallit vid Riksdagen, upptogs den emellertid vid 1893 års kyrkomöte genom motion af tvenne biskopar samt en lekman. Dessa yttrade i sin motivering, att behovet af en förändring i domkapitlens sammansättning och arbetssätt har af föregående kyrkomöten så ofta i skrivelser inför Kungl. Maj:t framhållits och jämväl af Kungl. Maj:t i propositioner till såväl Riksdag som kyrkomöte så obetingadt erkänts, att frågan härom, innan densamma vunnit sin lösning, icke vid något kyrkomöte torde böra saknas bland de ämnen, som göras till föremål för kyrkomötets bepröfvande. I anledning af denna motion beslöt kyrkomötet att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande inför Riksdagen af ett förslag till lag angående stiftsstyrelse i öfverensstämmelse med 1893 års kungl. proposition. Denna sin mening har kyrkomötet sedermera år 1898 vidhållit, då det afslog en af domprosten Rosell i ämnet väckt motion under hänvisning därtill, att näst föregående kyrkomötes skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag till lag om stiftsstyrelse ännu ej, enligt hvad inhämtats, utgjort föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.

Något förnyadt kungl. förslag angående domkapitlens ombildning har emellertid därefter ej låtit sig afhöra. Tvärtom framlades vid 1902 års riksdag en kungl. proposition om lönerreglering för de nuvarande konsistorienotarierna med den minst sagdt öfverraskande motiveringen, att »efter 1895 års riksdag har icke vare sig något förslag kommit från kyrkomötet eller i Riksdagen väckts fråga om domkapitlens omorganisation; härmed torde det vara ådagalagdt, att spörsmålet härom icke kan sägas stå på dagordningen eller åtminstone icke under den närmaste framtiden kan vänta att finna sin lösning».

Huru det varit möjligt, att en Konungens rådgifvare i ecklesiastik-ärenden, efter hvad som förefallit vid 1893 och 1898 års kyrkomöten, kunnat framkomma med ett sådant yttrande, är jag ej i tillfälle att på ett

tillfredsställande sätt förklara. Jag skall ej heller närmare inlåta mig på den skarpa kritik, för hvilken detta yttrande under fjolårets debatt i Andra Kammaren blef utsatt. Jag endast tillåter mig erinra därom, att Riksdagen, som under vissa villkor beviljade lönereregleringen för konsistorienotarierna, i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t bestämdt uttalade, att denna reglering ej finge lägga hinder i vägen för domkapitlens omorganisation och särskilda läroverksstyrelserns upprättande. Det heter nämligen härom i Riksdagens skrifvelse (1902, n:o 117, sid. 13): »Då konsistorienotarie för närvarande är skyldig att tjänstgöra dels hos vederbörande domkapitel i dettas egenskap såväl af stiftsstyrelse som af läroverksstyrelse och dels hos vederbörande biskop i hans egenskap af eforus för de allmänna läroverken inom stiftet, samt i sammanhang med behandlingen af den nu arbetande läroverkskommittéens blifvande förslag fråga möjligen kan väntas uppstå om inrättande af särskilda, från stiftsstyrelserna fristående läroverksstyrelser, har Riksdagen ansett, att i första stycket af ifrågavarande bestämmelser bör uttryckligen föreskrivas, att konsistorienotarie skall vara skyldig underkasta sig äfven sådan utsträckning af tjänstgöringsskyldighet och jämkning i åligganden, som kan föranledas af särskilda läroverksstyrelserns inrättande».

Nu har å ena sidan bemälda läroverkskommitté den 8 december 1902 afgifvit sitt betänkande och därvid förmått sig hafva funnit ett inom kommittéen väckt förslag om inrättande af en central läroverksstyrelse synnerligen beaktansvärdt; men då frågan om domkapitlens omorganisation ännu väntar på sin lösning, har kommittéen på denna grund icke ansett sig böra afgifva något förslag i förenämnda viktiga fråga. Å andra sidan skall innevarande år sammanträda ett allmänt kyrkomöte, då i anledning af föregående kyrkomötens hållning i detta afseende frågan om stiftsstyrelsernas ombildning kan väntas blifva på nytt bragt å bane. Under sådana förhållanden ser jag ej, huru för närvarande från Riksdagens sida denna ur flera synpunkter viktiga frågas lösning skall kunna på bättre sätt främjas än därigenom, att Riksdagen vid eventuellt bifall till den kungliga propositionen om upprättande af ett nytt biskopsstift med ty åtföljande nytt domkapitel i Luleå tills vidare endast beviljar medlen för det nyupprättade domkapitlets notarie, amanuens, vaktbetjäning o. s. v. *på extra stat*.

Väl kan vid första påseende synas, som om det skulle vara tillräckligt att i detta fall — liksom förra året skedde i fråga om de hittillsvarande konsistorienotariebefattningarna — göra förbehåll angående den nye konsistorienotariens skyldighet att underkasta sig den ändring i tjänsteåligganden, som kan föranledas af särskild läroverksstyrelses inrättande.

Men dels torde sistnämnda fråga efter avslutandet af läroverkskommittéens arbeten och icke minst med anledning af samma kommittés yttrande, att domkapitelfrågans ovissa läge lägger hinder i vägen för en rationell lösning af frågan om en central läroverksstyrelse, kunna sägas ha inträdt i ett nytt skede. Dels gäller det här icke omreglering af en gammal, ordinarie tjänst, utan upprättande af en ny sådan, och uppenbart är, att, om särskild läroverksstyrelse inrättas, den nye tjänsteinnehafvarens ställning måste blifva en helt annan, än nu afses, och att göromålen måste blifva väsentligen minskade å båda hållen, hvadan hvarken den nya tjänsten bör med ordinarie innehafvare förses eller lönen för denna regleras, innan meranämnda viktiga reformfråga, som jag hoppas, i en nära framtid upptagits till afgörande.

Af enahanda anledningar böra naturligen äfven amanuensens arfvode samt anslaget till vaktbetjäning och expeditionslokal för det nya domkapitlet tills vidare endast å extra stat anvisas.

På det att den norrländska stiftsdelningsfrågan ej måtte blifva en ny länk i kedjan af de många hinder, som hittills ofta ganska obefogadt lagts i vägen för den angelägna skilsmässan mellan kyrkostyrelse och läroverksstyrelse, finner jag mig alltså, i enlighet med hvad ofvan anförts och i öfverensstämmelse i öfrigt med hvad i berörda kungl. proposition yttrats, böra hemställa,

att Kungl. Maj:ts proposition n:o 44 på det sätt bifalles, att Riksdagen måtte

dels medgifva,

att från och med den 1 januari 1904 Västerbottens och Norrbottens län må fränkiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift med benämningen Luleå stift och med biskopssäte i Luleå, under villkor att, då någon af de nuvarande innehafvarne af biskopsämbetena i Växjö och Kalmar stift från sin befattning afgår, det stiftsområde, den afgångne innehåft, tillägges det andra stiftet, som därefter skall bära benämningen Växjö stift och hafva biskopssäte i Växjö,

att biskopslönen i det nya Hernösands stift må utgå med enahanda belopp som i det nuvarande Hernösands stift,

att af biskopslöneregleringsfonden må användas för aflönande af biskop i Luleå stift 14,000 kronor

årligen, däraf 12,000 kronor såsom lön och 2,000 kronor såsom hyresersättning, samt för biskopen i det nya Växjö stift, utöfver biskopslönen i nuvarande Växjö stift, såsom lönetillägg 2,000 kronor årligen,

att notarien och amanuensen vid domkapitlet i det nya Hernösands stift må åtnjuta enahanda löneförmåner, som bestämts för samma tjänstemän vid domkapitlet i det nuvarande Hernösands stift,

att för domkapitlet i Luleå stift må på extra stat för år 1904 utgå aflöning till notarie med 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor beräknade som lön och 1,500 kronor som tjänstgöringspenningar, samt arfvode till amanuens med 1,800 kronor,

att för domkapitlet i det nya Växjö stift förhöjning må äga rum af notariens aflöning till 4,500 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt af amanuensens arfvode till 1,800 kronor,

samt att domkapitlet i Luleå må från det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: skrifmaterialier och expenser, ved m. m., emot redovisning undfå erforderliga medel till inköp af skrifmaterialier, inköp af nödiga inventarier, renhållning, gas och lyse, ved och vedhuggning, bokinköp, inbindning af böcker och tidningsprenumeration, tryckningskostnader, annons- och fraktkostnader samt utgifter för telegramporto,

dels ock till bestridande af kostnaderna härför samt för vaktbetjäning och öfriga årliga utgifter jämte erforderlig utrustning af expeditionslokal vid domkapitlet i Luleå äfvensom hyra för expeditionslokal vid domkapitlet i Visby på extra stat för 1904 anvisa ett belopp af 6,350 kronor samt vidtagna sådan ändring i det på ordinarie stat under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., att däraf må till domkapitlens expeditioner utgå högst 9,000 kronor, äfvensom på extra stat för år 1904 bevilja ett belopp af 6,470 kronor, däraf till förstärkande af ordinarie an-

slaget till domkapitlens expeditioner 2,970 kronor
 samt till anskaffande af möbler m. m. för domkapitlet
 i Luleå 3,500 kronor.

Stockholm den 10 mars 1903.

A. Hedin.